

હેમચંદ્રાચાર્ય ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટી, પાટણ
તૃતીય વર્ષ બી.આર.એસ. (રૂરલ ફાર્મ મેનેજમેન્ટ)
મુખ્ય વિષય પેપર નં. ૧૩ ક્ષેત્ર વિદ્યા (અભ્યાસ નિબંધ)

❖ **માળખું:-**

અઠવાડિયાના વર્ગો	આંતરિક ગુણ	વર્ષાન્ત ગુણ	કુલ ગુણ
૪	૩૦	૭૦	૧૦૦

❖ **હેતુઓ:-**

- (૧) વિદ્યાર્થીઓ કોઈ એક મુદ્દાનો ઊંડાણથી અભ્યાસ કરી, વ્યવસ્થિત અને વૈજ્ઞાનિક રીતે અભ્યાસ નિબંધ લખતો થાય.
 - (૨) નિશ્ચિત મુદ્દાઓનો ઊંડાણથી અભ્યાસ માટે જુદા જુદા સંદર્ભગ્રંથોનો ઉપયોગ કરતો થાય.
 - (૩) નિશ્ચિત મુદ્દાના ઊંડાણથી અભ્યાસ માટે જરૂર જણાય ત્યાં પ્રત્યક્ષ મુલાકાત લઈ સમજણ વિકસાવે.
- નોંધ :- વિદ્યાર્થી પોતાના ખાસ વિષયના અનુસંધાનમાં કોઈ એક વિશિષ્ટ મુદ્દા પર સર્વાંગી વિકાસ કરીને નિબંધ તૈયાર કરશે.

❖ **મૂલ્યાંકનનું માળખું :-** આંતરિક ૩૦ ગુણ વાર્ષિક - ૭૦ ગુણ કુલ ગુણ - ૧૦૦

જેમાં ૫૦ ગુણ બહારના પરીક્ષક સમગ્ર અભ્યાસ નિબંધના કાર્યને ધ્યાનમાં રાખી મૂલ્યાંકન કરશે. ૨૦ ગુણ મૌખિક ગુણ રહેશે. મુખ્ય વિષય અધ્યાપક ૩૦ ગુણનું આંતરિક મૂલ્યાંકન કરશે.

❖ **અભ્યાસ નિબંધ માટેની કેટલીક સ્પષ્ટતાઓ :-**

- (૧) અભ્યાસ નિબંધ સેવા કાર્ય આધારીત બનાવવો હોય તો બનાવી શકશે.
- (૨) ગ્રંથાલયનો ઉપયોગ કરશે, જે તે ક્ષેત્રની મુલાકાત લેશે.
- (૩) અભ્યાસ નિબંધ હંમેશાં સનલીટબોન્ડ, જેકે બોન્ડ જેવા એ/૪ સાઈઝના કાગળોમાં સ્વહસ્તે લખીને કે ટાઈપ કરાવવો.
- (૪) અભ્યાસ નિબંધની કુલ ૪ નકલો બનાવવી જેમાં બે નકલો યુનિવર્સિટી માટે એક નકલ જેતે વિદ્યાપીઠના ગ્રંથાલય માટે અને એક નકલ વિદ્યાર્થી પોતાના માટે રાખવાની રહેશે.
- (૫) અભ્યાસ નિબંધનું કાર્ય ફેબ્રુઆરીના અંત સુધીમાં થાય તે જરૂરી છે.

❖ **તૈયાર કરેલ અભ્યાસ નિબંધના માળખાનો ક્રમ નીચે મુજબ રહેશે :-**

૧. અર્પણ	૭. ચાર્ટસ, નકશાઓ
૨. પ્રમાણપત્ર	૮. પ્રસ્તાવના
૩. અભ્યાસ નિબંધનો ટૂંકસાર	૯. સંશોધન પદ્ધતિ
૪. આભારદર્શન	૧૦. ઉપસંહાર
૫. અનુક્રમણિકા	૧૧. સંદર્ભ ગ્રંથો
૬. કોઠાઓની યાદી	

હેમચંદ્રાચાર્ય ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટી, પાટણ
તૃતીય વર્ષ બી.આર.એસ. (રૂરલ ફાર્મ મેનેજમેન્ટ)
મુખ્ય વિષય – પેપર નં. ૧૩ પશુપાલન અને ડેરી વિજ્ઞાન (અભ્યાસ નિબંધ)

❖ **માળખું:—**

અઠવાડિયાના વર્ગો	આંતરિક ગુણ	વર્ષાન્ત ગુણ	કુલ ગુણ
૪	૩૦	૭૦	૧૦૦

❖ **હેતુઓ:—**

- (૧) વિદ્યાર્થીઓ પશુપાલનને લગતો કોઈ એક મુદ્દો પસંદ કરી તેનો ઉડાણથી અભ્યાસ કરતા શીખે.
- (૨) પસંદ કરેલા મુદ્દાને અનુરૂપ સંશોધન કેન્દ્ર, ડેરીફાર્મ, પ્રગતિશીલ પશુપાલક વગેરેની પ્રત્યક્ષ મુલાકાત લઈ સમજણ વિકસાવે.
- (૩) નિશ્ચિત મુદ્દાઓનો ઉડાણથી અભ્યાસ કરવા માટે જુદા જુદા સંદર્ભગ્રંથોના સામાયિકોની નોંધ કરતા શીખે.
- (૪) ઉપરોક્ત અભ્યાસને આધારે વૈજ્ઞાનિક રીતે અહેવાલ લેખન કરતો થાય.
- (૫) કોઈ એક મુદ્દાના અભ્યાસ દરમિયાન પશુપાલનને લગતા કૌશલ્યો શીખે.
- (૬) પશુપાલનને લગતી પશુપાલકોની સમસ્યાઓને સમજે અને તેના કારણો, ઉકેલો સમજે.
- (૭) વિદ્યાર્થી સર્વે આધારીત અભ્યાસ નિબંધ બનાવવા ઈચ્છે તો બનાવી શકશે.

❖ **શિક્ષણ પ્રવૃત્તિઓ :—**

- (૧) પશુપાલનને લગતાં પશુસંવર્ધન, પશુવ્યવસ્થા, પશુપોષણ, ચારા ખેતી અને પશુ માવજત વગેરેમાં એક મુદ્દો પસંદ કરી વિદ્યાર્થી મુદ્દા વિશે ઉડાણપૂર્વક માહિતી એકઠી કરશે.
- (૨) વિદ્યાર્થીએ પસંદ કરેલા મુદ્દાને અનુરૂપ જે તે સ્થળની મુલાકાત લેશે. અને તેનો અભ્યાસ કરવા માહિતીનું એકત્રીકરણ કરશે.
- (૩) પસંદ કરેલા મુદ્દાને અનુરૂપ સાહિત્ય માટે ગ્રંથાલયનો ઉપયોગ કરશે.
- (૪) એકત્રીત કરેલ માહિતીને અભ્યાસ નિબંધમાં સંકલિત કરશે.
- (૫) તૈયાર કરેલ અભ્યાસ નિબંધના માળખાનો ક્રમ નીચે મુજબ રહેશે.

૧. અર્પણ	૭. ચાર્ટસ, નકશાઓ
૨. પ્રમાણપત્ર	૮. પ્રસ્તાવના
૩. અભ્યાસ નિબંધનો ટૂંકસાર	૯. સંશોધન પદ્ધતિ
૪. આભારદર્શન	૧૦. સંદર્ભ ગ્રંથો
૫. અનુક્રમણિકા	
૬. કોઠાઓની યાદી	

❖ **અભ્યાસ નિબંધ માટેની કેટલીક સ્પષ્ટતાઓ :—**

- (૧) અભ્યાસ નિબંધ સેવા કાર્ય આધારીત બનાવવો હોય તો બનાવી શકશે.
- (૨) અભ્યાસ નિબંધ માટે પશુસંવર્ધન, પશુવ્યવસ્થા, પશુપોષણ, ચારા ખેતી, અને પશુ આરોગ્યમાંથી કોઈ એક મુદ્દો પસંદ કરી તેનો ઉડાણપૂર્વક અભ્યાસ કરશે.
- (૩) ગ્રંથાલયનો ઉપયોગ કરશે અને જે તે ક્ષેત્રની મુલાકાત લેશે.
- (૪) અભ્યાસ નિબંધ હંમેશાં સનલીતબોન્ડ, જે.કે બોન્ડ, એકઝીક્યુટીવ બોન્ડ જેવા એ/ઝ સાર્ઈઝના કાગળમાં સ્વહસ્તે લખવો કે ટાઈપ કરાવવો.
- (૫) અભ્યાસ નિબંધની કુલ ૪ નકલો બનાવવી જેમાં બે નકલો યુનિવર્સિટી માટે એક નકલ જે તે વિદ્યાપીઠના ગ્રંથાલય માટે અને એક નકલ વિદ્યાર્થી પોતાના માટે રાખવાની રહેશે.
- (૬) અભ્યાસ નિબંધનું કાર્ય ફેબ્રુઆરીના અંત સુધીમાં થાય તે જરૂરી છે.

હેમચંદ્રાચાર્ય ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટી, પાટણ
તૃતીય વર્ષ બી.આર.એસ. (રૂરલ ફાર્મ મેનેજમેન્ટ)
મુખ્ય વિષય પેપર નં. ૧૩ ગ્રામ વિસ્તરણ અને સમાજનવરચના (અભ્યાસ નિબંધ)

❖ **માળખું:-**

અઠવાડિયાના વર્ગો	આંતરિક ગુણ	વર્ષાન્ત ગુણ	કુલ ગુણ
૪	૩૦	૭૦	૧૦૦

❖ **હેતુઓ:-**

- (૧) વિદ્યાર્થીઓ કોઈ એક વિષય પસંદ કરી તેને અનુરૂપ પ્રશ્નાવલી બનાવતા શીખે.
- (૨) પ્રશ્નાવલીનો ઉપયોગ કરી માહિતી એકત્રીકરણ કરતો થાય.
- (૩) માહિતી એકત્રીકરણ માટેના કૌશલ્યો કેળવે.
- (૪) લોકો કે સંસ્થાઓ દ્વારા અપાતા પ્રતિભાવોનો મનોવૈજ્ઞાનિક અભ્યાસ કરતો થાય .
- (૫) સર્વે કાર્ય દરમિયાન સમાજના જુદા જુદા વર્ગના ઉત્તરદાતાઓના મનોવલણોનો અભ્યાસ કરે.
- (૬) ગામડાઓમાં ઉદભવતી સમસ્યાઓને સમજે તથા તેના કારણોનો અભ્યાસ કરે.
- (૭) અભ્યાસના કારણે ગામડાના વિકાસ માટેનું આયોજન કરતાં શીખે.
- (૮) ગામડાની સંસ્થાઓની અસરોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરતો થાય.
- (૯) સર્વે કાર્યોના અહેવાલની વૈજ્ઞાનિક રજૂઆત કરતાં શીખે.

❖ **મૂલ્યાંકનનું માળખું :-** આંતરિક ૩૦ ગુણ વાર્ષિક - ૭૦ ગુણ કુલ ગુણ - ૧૦૦

જેમાં ૫૦ ગુણ બહારના પરીક્ષક સમગ્ર અભ્યાસ નિબંધના કાર્યને ધ્યાનમાં રાખી મૂલ્યાંકન કરશે. ૨૦ ગુણ મૌખિક ગુણ રહેશે. મુખ્ય વિષય અધ્યાપક ૩૦ ગુણનું આંતરિક મૂલ્યાંકન કરશે.

❖ **શિક્ષણ પ્રવૃત્તિઓ :-**

- (૧) ગામડામાં રહેલી સમસ્યાઓ જેવી કે ખેતી, પશુપાલન, બાગાયત, વ્યવહારો, વહેમો, કુરિવાજો વગેરેમાંથી એક વિષય પસંદ કરી તેના હેતુઓ નક્કી કરી, સંશોધનના હેતુઓ માટે વિદ્યાર્થી પ્રશ્નાવલી તૈયાર કરશે.
- (૨) વિદ્યાર્થીએ પસંદ કરેલા ગામડામાં જઈ તેના નિબંધને અનુરૂપ પ્રશ્નાવલી દ્વારા સર્વે કાર્ય કરશે.
- (૩) સર્વે કાર્ય દ્વારા મેળવેલી માહિતીનું આંકડાકીય પૃથક્કરણ કરી વૈજ્ઞાનિક રીતે ગોઠવણી કરી અહેવાલ તૈયાર કરશે.
- (૪) તૈયાર કરેલ અભ્યાસ નિબંધના માળખાનો ક્રમ નીચે મુજબ રહેશે.

૧. અર્પણ	૮. પ્રસ્તાવના
૨. પ્રમાણપત્ર	૯. સંશોધન પદ્ધતિ
૩. અહેવાલનો સાર	૧૦. પૃથક્કરણ અને તારણ
૪. આભારદર્શન	૧૧. ઉપસંહાર
૫. અનુક્રમણિકા	૧૨. સંદર્ભ ગ્રંથો
૬. કોઠાઓની યાદી	૧૩. અનુસૂચિ.
૭. ચાર્ટસ, નકશાઓની યાદી	

❖ **અભ્યાસ નિબંધ માટેની કેટલીક સ્પષ્ટતાઓ :-**

- (૧) અભ્યાસ નિબંધ હંમેશાં ૭૫% કાર્ય સંશોધાત્મક હોવું જોઈએ.
- (૨) ગ્રંથાલયનો ઉપયોગ ફક્ત અભ્યાસનિબંધના સંશોધનના કાર્યમાં સહાયક તરીકે જ કરવો.
- (૩) વધુમાં વધુ આંકડાકીય માહિતી એકત્ર થયેલી હોવી જોઈએ. તેનું શક્ય તેટલું વધુ પૃથક્કરણ કરાવવું.
- (૪) અભ્યાસ નિબંધ હંમેશાં સનલીટબોન્ડ, જે.કે બોન્ડ, એકઝીક્યુટીવ બોન્ડ જેવા એ/૪ સાઈઝના કાગળમાં સ્વહસ્તે લખવો કે ટાઈપ કરાવવો.
- (૫) અભ્યાસ નિબંધની કુલ ૪ નકલો બનાવવી જેમાં બે નકલો યુનિવર્સિટી માટે એક નકલ જેતે વિદ્યાપીઠના ગ્રંથાલય માટે અને એક નકલ વિદ્યાર્થી પોતાના માટે રાખવાની રહેશે.
- (૬) અભ્યાસ નિબંધનું કાર્ય ફેબ્રુઆરીના અંત સુધીમાં થાય તે જરૂરી છે.
 - (અ) એસ.વાય.ના દિવાળી વેકેશન પહેલાં વિદ્યાર્થીનું અભ્યાસનિબંધનું શીર્ષક કોઈ પણસંજોગોમાં નક્કી થઈ જવું જોઈએ.
 - (બ) એસ.વાય.ના બીજા સત્રમાં નિબંધને અનુરૂપ પ્રશ્નાવલી તૈયાર થઈ જવી જોઈએ.
 - (ક) એસ.વાય.ના ઉનાળુ વેકેશનમાં સર્વે કાર્ય પૂર્ણ થઈ જવું જોઈએ.
 - (ડ) ટી.વાય.ના પ્રથમ સત્રમાં પૃથક્કરણ અને તારણો તથા ગ્રંથાલયનું કાર્ય પૂરું થવું જરૂરી.
 - (ઈ) ટી.વાય.ના બીજા સત્રમાં નિબંધને લગતાં બાકીના કામો પૂર્ણ કરવા.

હેમચંદ્રાચાર્ય ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટી, પાટણ
તૃતીય વર્ષ બી.આર.એસ. (રૂરલ ફાર્મ મેનેજમેન્ટ)
મુખ્ય વિષય : બાગાયત પેપર નં.- ૧૩ (અભ્યાસ નિબંધ)

❖ માળખું:-

અઠવાડિયાના વર્ગો	આંતરિક ગુણ	વર્ષાન્ત ગુણ	કુલ ગુણ
૪	૩૦	૭૦	૧૦૦

❖ હેતુઓ:-

- (૧) વિદ્યાર્થીઓ કોઈ એક મુદ્દાનો ઉડાણથી અભ્યાસ કરી, વ્યવસ્થિત અને વૈજ્ઞાનિક રીતે અભ્યાસ નિબંધ લખતા થાય.
- (૨) નિશ્ચિત મુદ્દાઓનો ઉડાણથી અભ્યાસ કરવા જુદા જુદા સંદર્ભગ્રંથોનો ઉપયોગ કરતો થાય.
- (૩) નિશ્ચિત મુદ્દા ઉડાણથી અભ્યાસ માટે જરૂર જણાય ત્યાં પરંપરાગત અને વૈજ્ઞાનિક ખેતીનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરતો થાય.

નોંધ :- વિદ્યાર્થી પોતાના ખાસ વિષયના અનુસંધાનમાં કોઈ પણ એક વિશિષ્ટ મુદ્દા પર સર્વાંગી અભ્યાસ કરીને નિબંધ તૈયાર કરશે.

❖ અભ્યાસ નિબંધ માટેની કેટલીક સ્પષ્ટતાઓ :-

- (૧) અભ્યાસ નિબંધ સર્વે કાર્ય આધારીત બનાવવો હોય તો બનાવી શકશે.
- (૨) અભ્યાસ નિબંધ માટે કોઈપણ એક મુદ્દો પસંદ કરી તેનો ઊંડાણપૂર્વક અભ્યાસ કરવો.
- (૨) ગ્રંથાલયનો ઉપયોગ કરશે, જે તે ક્ષેત્રની મુલાકાત લેશે.
- (૩) અભ્યાસ નિબંધ હંમેશાં સનલીબોન્ડ, જેકે બોન્ડ જેવા એ/જ સાઈઝના કાગળોમાં સ્વહરને કે ટાઈપ કરાવવો.
- (૪) અભ્યાસ નિબંધની કુલ ૪ નકલો બનાવવી જેમાં બે નકલો યુનિવર્સિટી માટે એક નકલ જે તે વિદ્યાપીઠના ગ્રંથાલય માટે અને એક નકલ વિદ્યાર્થી પોતાના માટે રાખવાની રહેશે.
- (૫) અભ્યાસ નિબંધનું કાર્ય ફેબ્રુઆરીના અંત સુધીમાં થાય તે જરૂરી છે.